

Rob Kickert zegt: strenger studieadvies werkt

Vrijdag 4 december promoveerde Rob Kickert op het proefschrift *Raising the bar* (EUR 3/12/2020, NRC 3/12/2020).¹ Hij heeft de effectiviteit van de strenge examenregeling van de Rotterdamse opleidingen Bedrijfskunde, Geneeskunde en Psychologie onderzocht. Die regeling houdt in dat alle studenten die aan het eind van hun eerste studiejaar vertraagd zijn geraakt, middels een 'bindend studieadvies' (BSA) uit de opleiding worden verwijderd, tenzij ze persoonlijke omstandigheden kunnen aanvoeren die de studievertraging veroorzaakt hebben. Hij concludeert dat die regeling inderdaad tot een hoger studietempo leidt. Prompt heeft VVD-parlementariër Dennis Wiersma Kamervragen (4/12/2020) aan minister Van Engelshoven gesteld: welke beleidsconclusies verbindt u aan deze onderzoeksbevindingen?² De minister zou het volgende kunnen antwoorden:

1. De Rotterdamse examenregeling ("Nominaal=Normaal") staat op gespannen voet met de Wet op het hoger onderwijs (WHW), waarin bepaald is dat één studiepunten voor de gemiddelde student 28 uur kost. Een jaarlast van 60 studiepunten kost de gemiddelde student dus 1680 uur. Het bindend studieadvies wordt vlak na het begin van de zomervakantie uitgebracht, dus eerstejaarsstudenten hebben slechts 42 werkweken van 40 uur tot hun beschikking om de vereiste 60 studiepunten te verwerven. Maar dan hebben we het over de gemiddelde (=mediane) student. Vijftig procent van de aankomende studenten heeft méér dan 1680 uur nodig om de wettelijke studielast te verzetten: hun individuele studielast is derhalve, 10 maanden lang, méér dan 40 uur per week. Die 'slechtere' helft van het studentencohort omvat deels ongeschikte, maar deels ook geschikte studenten. Een groot risico van de Rotterdamse examenregeling is dat geschikte studenten overbelast worden en ten onrechte worden weggestuurd.

2. In dat verband kan de minister erop wijzen dat vele studenten zinloos worden rondgepompt: ze worden bij de ene instelling middels een BSA uit de opleiding verwijderd, waarna ze diezelfde opleiding bij een andere instelling met succes doorlopen.

3. Bij de evaluatie van de Rotterdamse examenregeling moet men tevens rekening houden met het risico dat overbelaste eerstejaarsstudenten weliswaar de BSA-norm halen, maar in hun tweede verblijfsjaar veel herstel-tijd nodig hebben. Het risico is dus dat hun belastbaarheid na het succesvolle eerste jaar omlaag duikt en dat ze ten gevolge daarvan in hun tweede jaar veel vertraging oplopen.

4. Verder kan de minister erop wijzen dat er nergens in Nederland **experimentele** evaluaties van BSA-examenregelingen ondernomen zijn (cf. Spaai et al. 2019).³ Zo is het denkbaar dat de gemeten positieve effecten van de nieuwe (strenge) examenregeling van een opleiding (in vergelijking met de oude, minder strenge examenregeling van die opleiding) te danken zijn aan het feit dat aspirant-studenten die willen (of moeten) werken naast hun studie, naar een zusteropleiding aan een andere onderwijsinstelling uitwijken. Anders gezegd: als je hier een strenge examenregeling invoert, dan krijg je een waterbedeffect op de instroompopulatie, hetgeen betekent dat de aspirant-studenten met een relatief lage slaagkans hun heil elders zoeken. Daardoor krijg je een geflatteerd beeld van de effectiviteit van de nieuwe examenregeling.

5. Tot zover de algemene kanttekeningen. Als de minister dieper wil graven moet zij het proefschrift zelf ter hand nemen, maar bij mijn weten is dat nog niet verkrijgbaar (RidderPrint).⁴ Gelukkig zijn er wel enkele andere bronnen beschikbaar die enig licht werpen op de vermoedelijke inhoud van het proefschrift, namelijk Kickert et al. (23/11/2020), EUR (16/11/2020) en Adriaans et al. (2013).^{5,6} Hieruit kan de minister de volgende kanttekeningen putten:

¹ <https://www.eur.nl/nieuws/betere-prestaties-na-strenger-bsa-maar-tegen-welke-prijs> (3/12/2020)

<https://www.nrc.nl/nieuws/2020/12/03/strenger-studieadvies-leidt-tot-hogere-cijfers-a4022448> (NRC 3/12/2020)

² <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2020Z23918&did=2020D50294> (4/12/2020)

³ Gerard Spaai, Klaas Visser, Debbie Jaarsma en Tetje Timmermans (2019). Bindend Studieadvies (BSA): Paardenmiddel of sluitstuk van kwaliteitszorg? *Onderzoek van Onderwijs*, 2019:2, 14-31. URL:

https://www.scienceguide.nl/wp-content/uploads/2020/02/OVO201902_p14-31_Bindend-Studieadvies-BSA_Spaai_Visser_Jaarsma_Timmermans.pdf

⁴ <https://www.publicatie-online.nl/publications/robert-kickert/> (RidderPrint, download 12/12/2020).

⁵ Rob Kickert, Marieke Meeuwisse, Lidia R. Arends, Peter Prinzie & Karen M. Stegers-Jager (2020). Assessment policies and academic progress: differences in performance and selection for progress. *Assessment & Evaluation in Higher Education* (published online: 23/11/2020). URL:

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02602938.2020.1845607>.

<https://www.eur.nl/nieuws/informatie-over-het-bsa-bij-eur> (16/11/2020).

Adriaans, M., Baars, G.J.A., Molen, H. van der, & Smeets, G. (2013). Betere studieresultaten dankzij 'Nominaal is normaal'. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs en Management*, 2013:1, 30-34. URL:

<https://onderwijsonderzoekblog.files.wordpress.com/2016/03/thema-nn-2013.pdf>

⁶ Twee andere mogelijke bronnen: <https://media.eur.nl/Mediasite/Play/33f1cdc34dba4f20879203bd308fd2da1d>

(video: hoe heeft Rob Kickert zijn dissertatie op 4 december verdedigd?).

Schmidt, H.G., Baars, G.J.A., Hermus, P., Molen, H.T. van der, Arnold, I.J.M. & Smeets, G. (submitted for publication). *Examination practices reduce procrastination in university students*.

5.1 Kickert et al. (op.cit.) rapporteren de propedeutische slaagpercentages in of binnen *één* jaar onder de strengere examenregeling: Bedrijfskunde 52,4% (was 31,4%), Geneeskunde 71,1% (was 50,9%) en Psychologie 74,7% (was 51,6%). Maar wat de propedeutische slaagpercentages in of binnen *twee* jaar betreft, kwam de oude examenregeling er veel beter uit:⁷ Bedrijfskunde 64,0% (i.p.v. 52,4%) en Geneeskunde 85,5% (i.p.v. 71,1%). Alleen Psychologie vertoonde onder de strengere examenregeling een gunstiger propedeutisch slaagpercentage in of binnen twee jaar: 74,7% (was 68,8%).⁷ Bij twee van de drie opleidingen heeft de hoge studiebelasting in jaar 1 dus een ernstige schaduwzijde: het ziet er naar uit dat er onder de strengere examenregeling meer studenten moeten stoppen met hun studie.

5.2 Toch bericht het universiteitsbestuur (EUR 16/11/2020, op cit.) dat de strengere propedeutische examenregeling van de Rotterdamse opleidingen er zeker niet toe geleid heeft dat meer studenten moeten stoppen met hun studie. Anderzijds wordt bericht dat de opleiding Geneeskunde inmiddels is afgestapt van deze strengere regeling: voor de eerstejaarsstudenten geldt momenteel een BSA-eis van 46 in plaats van 60 studiepunten.

5.3 Hoe zit het eigenlijk bij Psychologie met het percentage studenten dat in of binnen één jaar gestopt is? Adriaans et al. (op.cit.) rapporteren betreffende het instroomcohort-2011 dat het percentage studiestakers aan het eind van het eerste jaar onder de strenge examenregeling per saldo 24% bedroeg, waarvan 17% op grond van een negatief studieadvies). Onder de oude examenregeling was dat per saldo 31% (waarvan 23% op grond van een negatief studieadvies). We kunnen dus constateren dat er, vergeleken met de oude examenregeling, onder de nieuwe regeling minder psychologiestudenten in of binnen één jaar gestopt zijn. Anderzijds geeft deze bevinding geen steun aan de stelling dat de oude examenregeling er niet in slaagt ongeschikte studenten ertoe te bewegen reeds in of binnen één jaar de psychologie-opleiding te verlaten.

5.4 Hoe komt het dat de strengere examenregeling bij Psychologie tot zo'n hoog propedeutisch studierendement heeft geleid? Of zit er een addertje onder het gras? Uit de gegevens van Kickert et al. (op.cit.) komt een tweede factor naar voren die het hogere propedeutische studiesucces (en de relatief lage dropout) kan verklaren, namelijk een zeer milde compensatieregeling. Studenten konden elk cijfer tussen 4,00 en 5,99 compenseren met hogere cijfers op andere propedeutische onderwijsseenheden, op voorwaarde dat het resulterende cijfergemiddelde (over alle acht vakken gerekend) 6,0 of hoger was. Je kon je 60 studiepunten dus binnenhalen met bijvoorbeeld 1x cijfer 8, 4x cijfer 7 en 3x cijfer 4 (en bovendien mocht je nog twee vakken herkansen). Dat doet het ergste vrezen over het studieverloop in de hogere cursussen.

Wes Holleman

weblog onderwijs 13-12-2020

<http://www.onderwijsethiek.nl>

⁷ Hierbij zijn niet meegeteld: de eerstejaarsstudenten die wegens persoonlijke omstandigheden een uitgesteld BSA-advies hebben gekregen en die in hun tweede jaar alsnog geslaagd zijn.